AENEAM

Agri-food Efficiency with New Energy Audit Measures

Od audytów do wspólnych działań energetycznych - usuwanie barier dla MŚP z sektora rolno-spożywczego

Notatka dotycząca polityki publicznejn

Przechodzenie od audytów energetycznych do rzeczywistych inwestycji pozostaje jednym z największych wyzwań transformacji energetycznej sektora rolno-spożywczego. Niniejszy policy brief, opracowany na podstawie doświadczeń projektu AENEAM i pilotażu ENERLINK w Polsce, przedstawia kluczowe bariery napotykane przez MŚP oraz rekomendacje działań, które mogą przyspieszyć wdrażanie inwestycji w efektywność energetyczną, odnawialne źródła energii i współpracę energetyczną przedsiębiorstw.

Autorzy odpowiedzialni: Wieslaw Sierant, AUiPE AG, Andrzej Gołąbek, AUiPE AG Marta Podfigurna AUiPE AG

Co-funded by the European Union

Grant Agreement N° 1011206

This work is licensed under CC BY-SA 4.0

1. Kontekst

Międzynarodowy projekt AENEAM, współfinansowany ze środków UE LIFE (2024–2026), wspiera transformację energetyczną MŚP z sektora produkcji artykułów spożywczych i napojów (NACE C10-C11). W Polsce wsparciem objęto 20 przedsiębiorstw poprzez audyty energetyczne, szkolenia, a dla wybranych przedsiębiorstw działania w zakresie wdrożenia monitorowania zużycia energii, zarządzania energią (ISO 50001) oraz pomocy przy realizacji inwestycji energooszczędnych. Polskimi partnerami projektu są Agencja Użytkowania i Poszanowania Energii (AUiPE AG) oraz Klaster Spożywczy Południowej Wielkopolski (KSPW).

Ważnym elementem projektu jest lokalny pilot ENERLINK, którego celem jest rozwijanie współpracy energetycznej przedsiębiorstw, szczególnie w południowej Wielkopolsce. Pilot angażuje MŚP i większe przedsiębiorstwa, samorząd oraz instytucje otoczenia biznesu i ekspertów. W jego ramach analizowano możliwości wspólnych zakupów energii, inwestycji w OZE oraz wykorzystania odpowiednich form organizacyjnych współpracy, w tym klastrów i spółdzielni energetycznych.

Doświadczenia AENEAM oraz będącego jego częścią lokalnego pilota ENERLINK, pozwoliły zidentyfikować bariery utrudniające MŚP przejście od audytów energetycznych do realizacji inwestycji i wspólnych przedsięwzięć energetycznych.

2. Wyzwania

Istotnym wyzwaniem dla MŚP sektora rolno-spożywczego jest przełożenie wyników audytów energetycznych na konkretne działania inwestycyjne poprawiające efektywność energetyczną. Realizację tych działań utrudniają przede wszystkim następujące bariery, zidentyfikowane na podstawie doświadczeń projektu AENEAM i lokalnego pilota ENERLINK:

- **Ograniczona ilość czasu i wiedzy specjalistycznej** personelu potrzebnej do wykonania dokumentacji inwestycji energooszczędnych, przeprowadzenie przetargów, pozyskania finansowania i monitorowania rzeczywistych efektów inwestycji.
- **Ograniczony dostęp do odpowiednich dotacji, pożyczek i gwarancji** oraz skomplikowane wymagania dokumentacyjno-finansowe dotyczące ich pozyskania.
- **Złożoność administracyjna** związana z podłączaniem do sieci instalacji fotowoltaicznych i magazynów energii, w tym niepewność co do harmonogramu oraz dostępnej mocy.
- **Wyzwania prawne, organizacyjne i pomiarowe** w kontekście tworzenia wspólnych przedsięwzięć produkcji i lokalnej dystrybucji energii elektrycznej oraz tworzenia porozumień energetycznych pomiędzy niezależnymi firmami.

3. Opcje polityki

Doświadczenia projektu AENEAM, w tym Lokalnego Pilota ENERLINK, wskazują, że samo rozpoznanie potencjału oszczędności nie wystarcza. Potrzebne są instrumenty obejmujące przygotowanie inwestycji, dostęp do kapitału, współpracę przedsiębiorstw i warunki przyłączenia do sieci. Poniższe opcje można stosować osobno lub łącznie.

Opcja 1. Regionalna ścieżka „od audytu do decyzji inwestycyjnej"

- Instrument: niezależne doradztwo poaudytowe prowadzone przez agencje energetyczne, klastry i firmy doradztwa energetycznego - ustalenie kolejności działań, weryfikacja zapotrzebowania i doboru mocy instalacji, analiza opłacalności wariantów, przygotowanie dokumentacji oraz pomiar oszczędności po wdrożeniu.
- Korzyści: mniej nietrafionych lub przewymiarowanych projektów, łatwiejsze przejście od zaleceń do inwestycji.
- Ograniczenia: koszty utrzymania usługi i konieczność zapewnienia bezstronności ekspertów.

Opcja 2. Uproszczone finansowanie małych inwestycji

- Instrument: odrębna ścieżka dotacji lub pożyczek z dokumentacją proporcjonalną do wartości przedsięwzięcia, uwzględnienie w finansowaniu systemów monitorowania zużycia energii i zarządzania energią (np. ISO 50001).
- Korzyści: niższy koszt przygotowania wniosku i większa dostępność wsparcia dla mniejszych projektów.
- Ograniczenia: potrzeba kontroli zasadności wydatków i zgodności z zasadami pomocy publicznej.

Opcja 3. Etapowy rozwój współpracy energetycznej w ENERLINK

- Instrument:
  - Etap 1: wspólne zakupy energii, usług eksperckich oraz dostaw typowych urządzeń energetycznych i pomiarowych,
  - Etap 2: przygotowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie OZE i magazynowania energii, poprzedzone analizą profili zużycia, opłacalności oraz możliwości technicznych i prawnych. W zależności od charakteru przedsięwzięcia należy rozważyć odpowiednią formę organizacyjną współpracy przedsiębiorstw.
- Korzyści: efekt skali oraz ograniczenie kosztów organizacyjnych przy stopniowej budowie współpracy.
- Ograniczenia: różne interesy firm i konieczność indywidualnej oceny dopuszczalności prawnej.

4. Rekomendacje dla decydentów

PRIORYTET 1: Utworzenie regionalnej usługi „od audytu do działania".

Władze regionalne, agencje energetyczne i organizacje przedsiębiorców powinny zapewnić MŚP kompleksowe wsparcie – od weryfikacji zaleceń audytowych i wyboru opłacalnych inwestycji, przez pozyskanie finansowania, po ocenę uzyskanych oszczędności energii. Lokalną platformą współpracy i wymiany wiedzy może być ENERLINK.

PRIORYTET 2: Umożliwienie finansowania mniejszych inwestycji w efektywność energetyczną.

NFOŚiGW, regionalne fundusze ochrony środowiska i właściwe instytucje zarządzające powinny wprowadzić uproszczone mechanizmy finansowania mniejszych inwestycji MŚP, obejmujące również monitorowanie zużycia energii i systemy zarządzania energią (np. oparte na ISO 50001), z wymaganiami dokumentacyjnymi proporcjonalnymi do skali przedsięwzięcia.

PRIORYTET 3: Wspieranie wspólnych zakupów i projektów współdzielenia energii.

Instytucje krajowe powinny wspierać rozwój wspólnych przedsięwzięć energetycznych MŚP poprzez udostępnienie wzorcowych umów, określenie zasad podziału kosztów i korzyści oraz ograniczanie barier prawnych i administracyjnych dotyczących wspólnych zakupów, produkcji i współdzielenia energii, z uwzględnieniem przepisów polskich i unijnych.

PRIORYTET 4: Poprawa przewidywalności inwestycji w energię odnawialną i lokalne systemy dystrybucji energii elektrycznej.

Właściwe instytucje i operatorzy sieci powinni zapewnić przejrzyste informacje o procedurach, terminach i możliwościach przyłączenia instalacji OZE. Równolegle należy wspierać rozwój lokalnej infrastruktury energetycznej, magazynowania energii, autokonsumpcji oraz rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną i elastyczność zapotrzebowania.

PRIORYTET 5: Śledzenie wdrażania, a nie tylko liczby audytów.

Skuteczność programów wsparcia należy oceniać na podstawie stopnia wdrożenia zaleceń audytowych, wartości inwestycji, zweryfikowanych oszczędności energii i redukcji emisji, czasu realizacji przedsięwzięć oraz udziału MŚP we wspólnych projektach energetycznych. Wyniki powinny być raportowane zbiorczo, z zachowaniem poufności danych przedsiębiorstw

5. Wnioski

Doświadczenia projektu AENEAM, w tym lokalnego pilota ENERLINK, wskazują, że głównym wyzwaniem dla MŚP sektora rolno-spożywczego nie jest wyłącznie identyfikacja możliwości poprawy efektywności energetycznej, lecz przede wszystkim przełożenie zaleceń audytowych na technicznie wykonalne i ekonomicznie uzasadnione inwestycje.

Skuteczne wsparcie transformacji energetycznej wymaga połączenia niezależnego doradztwa technicznego, dostępnych instrumentów finansowania, uproszczonych procedur inwestycyjnych oraz współpracy przedsiębiorstw. Szczególne znaczenie ma rozwijanie wspólnych przedsięwzięć energetycznych w sposób etapowy, dostosowany do rzeczywistych potrzeb i możliwości MŚP.

Doświadczenia AENEAM wskazują na potrzebę przesunięcia akcentu polityki publicznej z finansowania działań przygotowawczych na wspieranie rzeczywistego wdrażania przedsięwzięć poprawiających efektywność energetyczną. Miarą skuteczności takiego wsparcia powinny być przede wszystkim zrealizowane inwestycje, zweryfikowane oszczędności energii oraz trwałe formy współpracy przedsiębiorstw.

Lokalny pilot ENERLINK może stanowić model regionalnej współpracy, umożliwiający upowszechnianie doświadczeń AENEAM i wspieranie transformacji energetycznej MŚP przy zachowaniu ich konkurencyjności.